

vidual human rights in the health sector in particular are considered. The issues of financing the national health system are analyzed, namely: free of charge medical care, the financing mechanisms and the principle of financing health care, depending on available resources. Regarding individual human rights in the field of health care, cases about access to information about health and confidentiality of medical information as well as case on the hospitalization of incapable persons to psychiatric institution are reviewed.

Key words: Constitutional Court of Ukraine, health care system, medical care, social rights.

УДК 341.24

П. С. КОРНІЄНКО

Петро Сергійович Корнієнко, кандидат юридичних наук, доцент, доцент Національної академії статистики, обліку та аудиту

ПРАВОЗАХИСНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК ОСНОВНИЙ ЕЛЕМЕНТ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Частина перша ст. 36 Конституції України гарантує громадянам право на свободу об'єднання, в тому числі у громадські організації, для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів. Свобода об'єднання означає, зокрема, правову і фактичну можливість добровільно, без примусу чи попереднього дозволу утворювати об'єднання громадян або вступати до них. Згідно з частиною четвертою ст. 36 Конституції України ніхто не може бути примушений до вступу в будь-яке об'єднання громадян.

Розбудова громадянського суспільства в Україні включає в себе: формування чіткого розуміння характеру та функцій такого суспільства з точки зору національної, культурологічної, релігійної специфіки; розкриття потенційної ролі інститутів такого суспільства в посиленні продуктивності влади й, насамкінець, розроблення комплексу практичних заходів щодо підтримки громадянського суспільства як засобу соціалізації держави та захисту прав і свобод громадян¹.

Натомість, незважаючи на чималий обсяг доробку дослідників, залишаються ще недослідженими питання становлення ефективних організацій інститутів громадянського суспільства, їхньої ролі та місця в процесах демократичного державотворення. Недооцінка значення різного роду незалежних, неурядових, добровільних організацій і рухів, що становлять інституційний «хребет» демократії, заважає створенню дієвих механізмів формування відповідальної перед народом влади².

Громадські об'єднання традиційно прийнято відносити до інститутів громадянського суспільства, які розвиваються і діють в рамках демократичного суспільства незалежно, автономно від держави. Свобода діяльності громадських об'єднань здійснюється відповідно до загальноновизнаних принципів і норм міжнародного права. Так, згідно зі ст. 22 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права «кожна людина має право на свободу асоціацій з іншими, включаючи право створювати профспілки і вступати до них для захисту своїх інтересів».

Як правило, об'єднання, що виражають широкі громадські інтереси, охоплюються поняттям неурядових організацій. Саме це поняття досі трактується по-різному. Одні зводять усе громадянське суспільство до мережі «самоврядних, самоорганізованих інституцій»³, а інші визначають інституції лише як відповідну його частину⁴. Іноді йдеться про всі добровільні організації, що не входять до складу державного апарату. У науковій літературі частіше цей термін використовується для позначення тих громадських організацій, які надають благодійну, фінансову, технічну допомогу бідним верствам населення або суспільних груп, які займаються широким колом питань розвитку, захисту навколишнього середовища і прав людини. Такі організації беруть участь у реалізації різних програм, надають підтримку іншим громадським і державним структурам за допомогою навчання, поширення інформації, проведення досліджень, надання технічної, консультативної допомоги. Сьогодні з'ясування сутності суспільних, недержавних організацій набуває особливої значущості та актуальності.

В «Європейській конвенції про визнання правосуб'єктності міжнародних неурядових організацій»⁵ серед інститутів громадянського виділяють саме поняття «неурядові організації», розуміючи його саме як визначальної інституції громадянського суспільства в країні. Рівень дієвості третього сектора визнається індикатором розвитку громадянського суспільства⁶.

С. С. Юр'єв під громадським об'єднанням розуміє «добровільну, недержавну, неприбуткову організацію індивідів, що законно реалізують право на свободу асоціацій». Серед найбільш важливих ознак громадської організації він виділяє законність, добровільність, персональне членство і некомерційний характер діяльності⁷. А. П. Боровиков писав, що «громадські організації є недержавними, тобто що не відносяться до державних установ, і виникають в результаті волевиявлення членів суспільства для задоволення їх потреб і реалізації інтересів»⁸.

Про значення та роль інститутів громадянського суспільства в механізмі правозахисної діяльності, що додатково виступають елементами гарантування дотримання, захисту та відновлення прав і свобод людини і громадянина в Україні, зазначено вище. А тому не виникає сумнівів у важливості теоретичного дослідження діяльності громадських об'єднань як суб'єктів правозахисної діяльності.

Р. Ю. Шульга визначає правозахисні громадські об'єднання як вид об'єднання, який ставить на меті захист прав і свобод людини, що діє незалежно від державних органів та інших політичних структур, здійснює свою діяльність на основі національного і міжнародного законодавства, не має своїм завданням отримання вигоди і володіє власними джерелами фінансування.

Таким чином, до сутнісних елементів неурядової правозахисної організації належать: мета захисту прав і свобод людини; незалежність від державних органів та інших політичних структур; відсутність завдання отримання прибутку; наявність власних джерел фінансування⁹.

Використовують і термін «некомерційна недержавна організація» і визначають її як відокремлену від держави, добровільну організацію індивідів, які відповідно до закону реалізують право на свободу створення асоціації, і спрямовану на досягнення будь-яких суспільних благ, за винятком цілей, що суперечать основам правопорядку й моральності, а також отримання прибутку. Серед найбільш важливих сутнісних елементів таких об'єднань вони виділяють: міжнародне визнання значущості правосуб'єктності кожної людини; міжнародне визнання права кожного індивіда на свободу асоціації; добровільність; некомерційна мета; відокремленість від держави; законність організації і діяльності; можливість обмеження права на асоціацію в окремих випадках в порядку, встановленому національним законодавством¹⁰.

В Україні діє значна кількість громадських об'єднань (про що свідчить Реєстр громадських об'єднань в Україні¹¹), які забезпечують громадський контроль за діяльністю державного апарату, сприяють підвищенню відповідальності суб'єктів владних повноважень перед суспільством, роблять об'єктом спільної уваги й аналізу порушення прав людини та відновлюють справедливості або здійснюють операції, які можуть звести ці порушення до мінімуму. Водночас очевидно, що такі організації змушують державу орієнтуватися на необхідність дотримання основоположних прав і свобод людини, враховувати громадську думку в головних аспектах внутрішньої та зовнішньої державної політики, а також сприяють виявленню і вчасному виправленню помилок державного управління, згідно із суспільним очікуванням.

Останній час є визначальним в історії подальшого укріплення та розвитку більшої частини інститутів громадянського суспільства України, в тому числі й для громадських організацій, які здійснюють правозахисну діяльність. Оновлення правової бази регулювання діяльності громадських об'єднань у вигляді основного Закону України «Про громадські об'єднання» від 22 березня 2012 р. № 4572-VI¹² є результатом реалізації двох тенденцій: підвищення рівня розвитку громадянського суспільства та демократії в нашій державі, що проявилось у критичній масі громадських об'єднань, діяльність яких вже не могла бути ефективно врегульована застарілим та недосконалим законодавством, а також тиском міжнародних організацій на Україну щодо необхідності виконання взятих на себе зобов'язань з поступового приведення вітчизняного законодавства до європейських стандартів.

Правовою основою створення і діяльності об'єднань громадян є політичне право на свободу об'єднання (право на свободу асоціації у міжнародному праві), яке гарантовано громадянам Конституцією України (ст.ст. 36, 37).

У правозахисному механізмі забезпечення прав громадян правозахисні організації входять до організаційно-інституційного блоку громадянського суспільства і утворюють сукупність недержавних інституцій, які здійснюють захист прав фізичних та юридичних осіб у конкретних випадках, проводять громадські розслідування фактів порушень прав людини державними органами; поширюють інформацію про права людини, організують заходи з правового виховання та подолання правового нігілізму; аналізують стан дотримання прав людини і громадянина при здійсненні постійного та систематичного контролю за їх діяльністю з боку держави.

Правозахисні громадські об'єднання є важливими учасниками цілої сукупності регулятивних, охоронних, захисних, матеріальних, процесуальних, державних відносин, а також вертикальних та горизонтальних адміністративних відносин¹³.

Аналізуючи правову природу правозахисних громадських об'єднань, І. О. Грицай пропонує наступні принципи правового регулювання діяльності означених суб'єктів правозахисної діяльності в Україні:

1) законності; 2) гуманізму; 3) заохочення участі неурядових правозахисних організацій в урядових програмах із захисту прав та інтересів різних груп населення та юридичних осіб; 4) неупередженості державних органів при наданні урядових субсидій чи укладення контрактів із правозахисних громадських об'єднань; 5) взаємне безкорисне консультування як в процесі створення законодавства, так і в процесі правозастосовної діяльності, без наслідків поглинання державою неурядових організацій тощо¹⁴.

Обов'язком правової держави є, зокрема, невтручання як у реалізацію громадянами права на свободу об'єднання, так і в діяльність самого об'єднання, за винятком обмежень, встановлених законом в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей» (частина перша ст. 36 Конституції України). Тим самим Конституція України встановила межі втручання держави в реалізацію права громадян на свободу об'єднання. Пункт 11 частини першої ст. 92 Конституції України передбачає, що виключно законами визначаються «засади утворення і діяльності... об'єднань громадян».

Обираючи відповідну сферу діяльності, кожне із громадських об'єднань, на відміну від політичних партій чи профспілок, не обмежується політичною діяльністю чи захистом соціально-економічних прав людей. Їх діяльність також поширюється і на гуманітарну, інформаційну, екологічну, безпекову та інші сфери суспільного та державного життя України.

Прикладами такої діяльності може слугувати, зокрема: активна взаємодія та співпраця з громадськими організаціями, в т.ч. і міжнародними, з питань гендерної політики, сприяння розвитку проектів гуманітарної допомоги в Україні, з питань вирішення проблеми ВІЛ/СНІДу, маркетингу ринку нерухомості; культурно-просвітницька діяльність, проведення заходів, спрямованих на відродження та розвиток національних, історичних, духовних традицій; діяльність, спрямована на розвиток освіти, науки і техніки; діяльність у галузі охорони здоров'я та пропаганди здорового способу життя, у галузі екології.

Діяльність цих та інших активно діючих громадських організацій відіграє помітну роль у процесах, що відбуваються в суспільстві¹⁵.

Ознаками громадських організацій, що здійснюють правозахисну роботу є:

- учасниками організації можуть бути як фізичні, так і юридичні особи;
- засновані на добровільному волевиявленні учасників організації;
- незалежні від прямого адміністративного впливу уряду та інших органів виконавчої влади;
- не здійснюють владних управлінських функцій та не є суб'єктами владних повноважень;
- їх діяльність має неполітичний характер;
- засновані на внесках членів організації чи на будь-яких інших недержавних коштах, отриманих законним шляхом¹⁶.

Підкріпленням законодавчих гарантій добровільності громадських об'єднань є закріплення у ст. 5 Закону України «Про громадські об'єднання» гарантій права на свободу об'єднання: ніхто не може бути примушений до вступу у будь-яке громадське об'єднання. Належність чи неналежність до громадського об'єднання не може бути підставою для обмеження прав і свобод особи або для надання їй органами державної влади, іншими державними органами, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування будь-яких пільг і переваг.

Робота громадських організацій, що займаються правозахисною діяльністю, безпосередньо пов'язана із взаємодією з органами державної влади та місцевого самоврядування, що потребує з'ясування законодавчих положень з даного приводу. Так, Закон України «Про громадські об'єднання» у ст. 22 встановлює засади взаємодії громадських об'єднань з органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування: Держава забезпечує додержання прав громадських об'єднань. Втручання органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб у діяльність громадських об'єднань, так само як і втручання громадських об'єднань у діяльність органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, не допускається, крім випадків, передбачених законом.

Органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування можуть залучати громадські об'єднання до процесу формування і реалізації державної політики, вирішення питань місцевого значення, зокрема шляхом проведення консультацій з громадськими об'єднаннями стосовно важливих питань державного і суспільного життя, розроблення відповідних проектів нормативно-правових актів, утворення консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів при органах державної влади, органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування, в роботі яких беруть участь представники громадських об'єднань.

Проведення в порядку, визначеному законодавством, консультацій з громадськими об'єднаннями щодо проектів нормативно-правових актів, які стосуються правового статусу громадських об'єднань, їх фінансування та діяльності, є обов'язковим.

Чинне законодавство у спеціальних нормативно-правових актах встановлює й певні особливості реалізації прав громадян на об'єднання з метою захисту своїх прав та інтересів у вузьких (спеціальних) галузевих сферах правовідносин. Так, Закон України «Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності»¹⁷ визначає правові, економічні та організаційні засади створення і діяльності організацій роботодавців, їх об'єднань, особливості правового регулювання та гарантії їх діяльності, а також основні засади їх взаємодії з органами державної влади та органами місцевого самоврядування, професійними спілками та їх об'єднаннями, іншими об'єднаннями громадян, підприємствами, установами та організаціями. Закон спрямований на підвищення ролі організацій роботодавців, їх об'єднань у формуванні та реалізації державної соціальної та економічної політики, регулюванні трудових, соціальних, економічних відносин, участі у соціальному діалозі.

Вищезгаданим Законом регламентується діяльність організацій роботодавців (неприбуткова громадська організація, яка об'єднує роботодавців) та об'єднань організацій роботодавців (неприбуткова громадська організація, яка об'єднує організації роботодавців, їх об'єднання). Так, згідно зі ст. 5 Закону України «Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності» організації роботодавців, їх об'єднання створюються й діють з метою представництва і захисту прав та законних інтересів роботодавців у економічній, соціальній, трудовій та інших сферах, у тому числі в їх відносинах з іншими сторонами соціального діалогу.

Стаття 24 Закону «Про захист прав споживачів»¹⁸ передбачає, що з метою захисту своїх законних прав та інтересів споживачі мають право об'єднуватися у громадські організації споживачів (об'єднання споживачів). Об'єднання споживачів є громадськими організаціями, що провадять свою діяльність відповідно до Закону України «Про об'єднання громадян». Держава підтримує діяльність об'єднань споживачів.

Таким чином, спеціальне галузеве законодавство передбачає особливі (вузько направлені) умови функціонування у визначених сферах правозахисних громадських організацій в Україні.

Отже, можна зробити висновок, що сьогодні правозахисні організації сприймаються як активні учасники розробки державної політики в сфері захисту прав і свобод людини. Вони відіграють важливу роль у виявленні проблем, пов'язаних з розвитком спільноти, життям людей і пошуку шляхів їх реалізації. Правозахисні організації по праву займають важливе місце в системі правозахисної діяльності України та в процесі організації цивілізованого, гуманітарного й культурного діалогу між державою і суспільством. Залишається сподіватися, що їх активність уже в короткостроковій перспективі дасть свої результати, а держава в особі відповідних органів та посадових осіб зуміє нарешті перебудувати власну діяльність таким чином, щоб вплив громадянського суспільства забезпечував найбільшу ефективність цієї взаємодії.

¹ Барков В. Специфікація громадянського суспільства в Україні / В. Барков, Т. Розова, О. Пищуліна : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.niss.gov.ua/book/2004_html/008.htm

² Бодров А. В. Неурядові організації як індикатор розвитку громадянського суспільства / А. В. Бодров // Державне будівництво. – 2007. – № 1. – Ч. 1. – С. 5.

³ Цвях В. Ф. Профспілки у громадянському суспільстві: теорія, методологія, практика: моногр. / В. Ф. Цвях. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2002. – С. 7.

⁴ Колодій А. Ф. На шляху до громадянського суспільства. Теоретичні засади й соціокультурні передумови демократичної трансформації в Україні : моногр. / А. Ф. Колодій. – Л. : Вид-во «Червона Калина», 2002. – 272 с.

⁵ Неурядові організації Європейського Союзу: порівняльний аналіз громадських організацій України. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2002. – С. 13–14.

⁶ Третій сектор в Україні: проблеми становлення / М. Ф. Шевченко (кер. авт. кол.), В. А. Головенько, Ю. М. Галустьян та ін. – К. : Український ін-т соціальних досліджень, 2001. – С. 21.

⁷ Юрьев С. С. Правовой статус общественных объединений / С. С. Юрьев. – М., 1995. – С. 63.

⁸ Боровиков А. П. Общественные организации и движения в политической системе / А. П. Боровиков. – СПб., 1992. – С. 24.

⁹ Шульга Р. Ю. Защита прав человека неправительственными правозащитными организациями: теоретические и практические аспекты : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук / Р. Ю. Шульга. – М.: РАГС, 2001. – С. 13–14.

¹⁰ Стерлигов А. В., Короблин К. К. Правовое регулирование деятельности негосударственных некоммерческих организаций. – Хабаровск : Изд-во ДВАГС, 2005. – С. 28.

¹¹ Реєстр громадських об'єднань в Україні : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rgo.informjust.ua/>

¹² Про громадські об'єднання: Закон України від 22 березня 2012 р. № 4572-VI (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2013. – № 1. – Ст. 1.

¹³ Грицай І. О. Адміністративно-правове регулювання діяльності неурядових правозахисних організацій : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право / Грицай Ірина Олегівна. – Запоріжжя, 2012. – С. 7.

¹⁴ Там само.

¹⁵ Характеристика громадських формувань як інститутів громадянського суспільства : роз'яснення Міністерства юстиції України від 24 січня 2011 р. : [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=n0016323-11>

¹⁶ Грицай І. О. Вказана праця. – С. 8.

¹⁷ Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності: Закон від 22 червня 2012 р. № 5026-VI : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5026-17>

¹⁸ Про захист прав споживачів: Закон УРСР від 12 травня 1991 р. № 1023-XII : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>

Резюме

Корнієнко П. С. Правозахисні організації як основний елемент громадянського суспільства в Україні.

Досліджуються питання функціонування неурядових правозахисних організацій як важливого елементу формування, утвердження та розвитку громадянського суспільства в Україні. Аналізуються положення чинного законодавства, яке регулює діяльність громадських організацій, а також норми міжнародно-правових актів щодо гарантій роботи означених суб'єктів. Акцентується увага на особливостях закріплення в галузевому законодавстві положень щодо певної спеціалізації громадських організацій та умов їх функціонування, а також ролі у забезпеченні прав і свобод людини і громадянина у відповідних сферах. Досліджуються проблемні питання діяльності правозахисних організацій щодо розбудови громадянського суспільства в Україні.

Ключові слова: правозахисні організації, захист прав і свобод людини і громадянина, громадянське суспільство, правозахисна діяльність, громадські об'єднання.

Резюме

Корнієнко П. С. Правозащитные организации как основной элемент гражданского общества в Украине.

Автором в статье исследуются вопросы функционирования неправительственных правозащитных организаций как важного элемента формирования, утверждения и развития гражданского общества в Украине. Анализируются положения действующего законодательства, регулирующего деятельность общественных организаций, а также нормы международно-право-

вых актов относительно гарантий работы указанных субъектов. Акцентируется внимание на особенностях закрепления в отраслевом законодательстве положений относительно определенной специализации общественных организаций и условий их функционирования, а также роли в обеспечении прав и свобод человека и гражданина в соответствующих сферах. Исследуются проблемные вопросы деятельности правозащитных организаций по развитию гражданского общества в Украине.

Ключевые слова: правозащитные организации, защита прав и свобод человека и гражданина, гражданское общество, правозащитная деятельность, общественные объединения.

Summary

Kornienko P. Human Rights Organizations as an Essential Element of Civil Society in Ukraine.

The author of the article examines the functioning of non-governmental human rights organizations as an important element of the formation, establishment and development of civil society in Ukraine. The author also analyzes the provisions of the current legislation governing the activities of NGOs and international rules and regulations on guarantees of the aforementioned entities. Attention is focused on the specifics of consolidation in sectoral legislation provisions for certain specializations NGOs and the conditions of their functioning and role in ensuring the rights and freedoms of citizens in their particular fields. The issues concerning the activities of human rights organizations of civil society in Ukraine are investigated in the article.

Key words: human rights organizations, human rights and freedoms of man and citizen, civil society, advocacy, associations.

УДК 342.71 (477)

Н. Б. КІНАШ

Наталія Богданівна Кінаш, здобувач Національної академії внутрішніх справ

ПРИНЦИПИ ГРОМАДЯНСТВА ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

В умовах суспільно-політичних подій останнього часу нинішня демократична Україна намагається забезпечити належний правовий рівень інституту громадянства, невід'ємною частиною якого є його принципи.

Зважимо, що політика Російської Федерації (далі – РФ) упродовж 2013–2017 рр. характеризується підвищенням перманентним втручанням у внутрішні та зовнішні справи України, зокрема й щодо українського громадянства.

Так, на шпальтах інтернет-преси з'явилося повідомлення про те, що депутати Держдуми РФ прийняли закон, який дозволяє отримувати російський паспорт без довідки про відмову від громадянства України. Відповідні поправки прийняті до законів про громадянство і про правове становище іноземних громадян у РФ. Українці, щоб відмовитися від свого громадянства, зможуть надавати не довідку від офіційних відомств України, а копію звернення про відмову від громадянства¹.

Крім того, в Росії загрожують вжиттям заходів у відповідь на плани України ввести біометричний контроль для росіян. Зокрема, в Кремлі погрожують «ввічливо» вигнати декого з 4 млн українців, які нині перебувають у РФ².

Як доречно зауважує Віталій Портников, російська влада пояснює такі законодавчі зміни «турботою» про українських громадян, які живуть в Росії або стали в цій країні біженцями після нападу військ Володимира Путіна на Донбас. Але насправді ми стикаємося зі ще одним, вельми небезпечним актом гібридної агресії Росії проти нашої країни.

Росія взагалі любить роздавати свої паспорти. Вона намагається представити себе не як країною, яка повинна захищати інтереси російського народу та інших народів, які живуть в межах Російської Федерації, а правонаступницею загиблої імперії.

Саме тому українцю – тобто іноземцеві – отримати російське громадянство буде тепер набагато простіше, ніж етнічним татарам або чеченцям, які хотіли б жити на землях своїх предків. Презирство великоруських шовіністів до «інородців» добре відомо. Тепер воно буде оформлено у законодавстві.

Але слід звернути увагу не тільки на це. Важливою є спроба російських законодавців перетворити українське громадянство на фікцію. Новими змінами Москва практично ігнорує право Української держави на захист самого інституту громадянства.

Утворюється справжнісінька «сіра зона», в якій не буде очевидним, де закінчується українське громадянство і починається російське – і навпаки.

Як далі зазначає В. Портников, немає сумніву, що в разі схвалення особливого порядку отримання російського громадянства для українців новою можливістю скористаються тисячі людей. Аж ніяк не всі з них будуть жити в Російській Федерації – багато хто буде просто приїжджати на час в прикордонні регіони, щоб отримати документ, який відкріє додаткові можливості для роботи у сусідній країні. І аж ніяк не всі з них будуть відмовлятися від громадянства своєї країни, коли доказом такої відмови стане звичайна поштова квитанція.